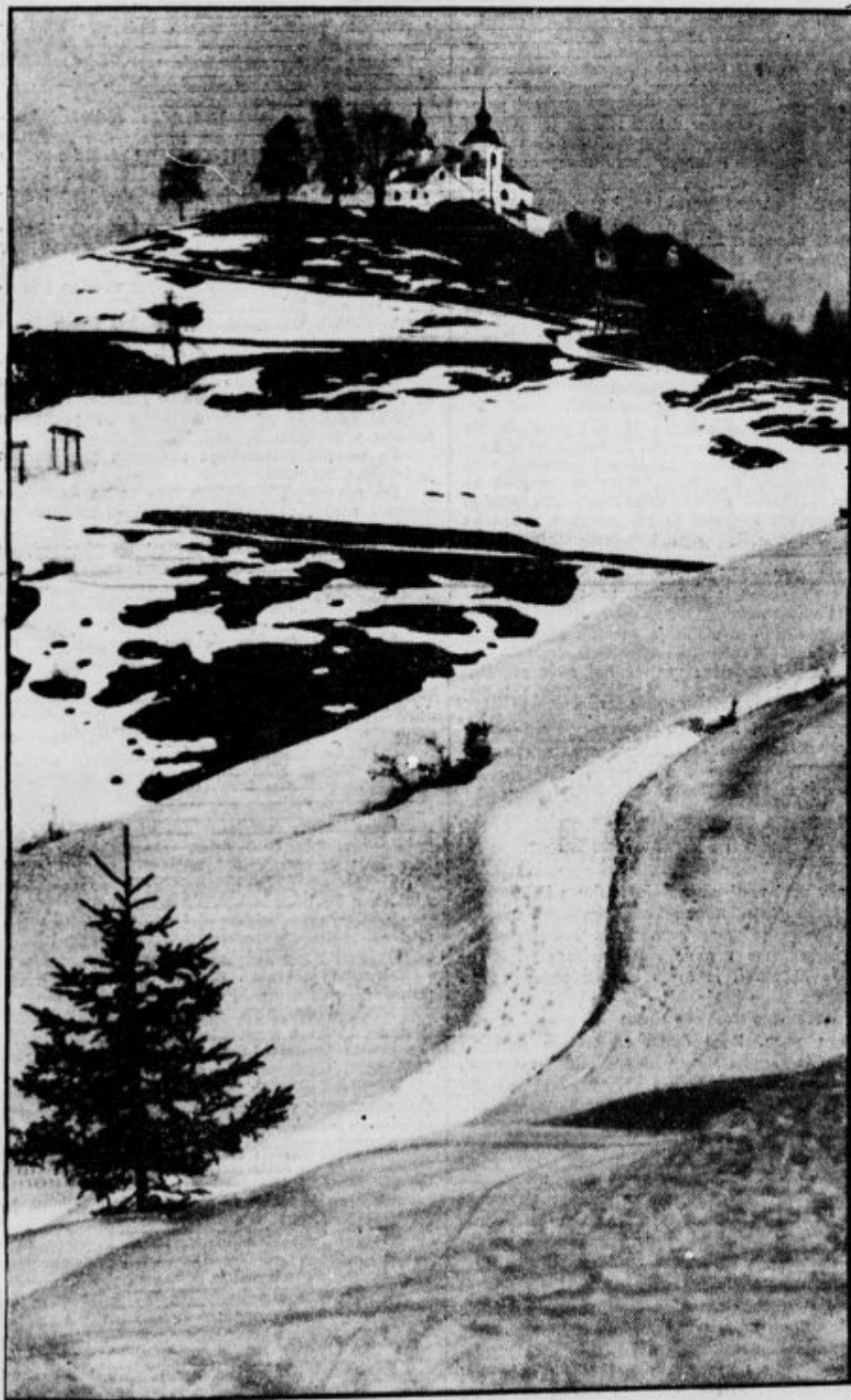

Domoljub

V Ljubljani 29. decembra 1943

56. Štev. 50

Cerkev na gori — naše trdno upanje v srečnejše dni

Na Silvestrov večer

V duhu zrem veliko knjigo
s toliko strani,
kot je v letu dni...

List za listom prav počasi
sam odpiram.
Slike gledam zanimive
in napisano prebiram.

Zgodovina naše dobe
pisane v obširni knjigi
je krvava.
Naši znanci so nesreče,
rop, požigi;
v ognju, v bratski krvi
dom naš plava.

Toliko gorja izlilo
ni se preko naše
domovine.
Več solza še ni poteklo,
težje breme ni težilo,
večje narod ni okusil
bolečine!

Kar zameblo me je v duši,
ko strmel sem v strašne
liste črne:
znak ljubljanske so slepote.
V Kajnovih se koplje grehah.
Krivda težka kakor gora
ji grozi, da jo uniči:
v brezno zvrne.

Z zlatom okrašene črke
o junaštvu mož in fantov
govorijo.
Strumno so na noge vstali,
mnogi padli v težkem boju.
Drugi čvrsto kakor hrasti
s puško v roki se s sovragom
še borijo.

Sončnozlate črke v knjigi
in zelene palme zmage,
krasni venci
so na listih, kjer so slike,
dela, boji in trpljenja,
ki so bili jih s trinogi
naši bratje, naše sestre —
zdaj mučenci.

Kdo popisati bi mogel
o krasoti zadoščenja,
dnevih sprave.
Zlati listi v zgodovini
so spomini neizbrisni,
ko v odpovedih in postilih,
v žrtvah vdano smo sklonili
svoje glave. —

Volto ura je starinska
polnoči odbila.
Zdrknil sem pred križem
v kotu na kolena,
knjiga se zaprla je in skrla. —

Sklenjenih sem rok zaprosil:
Srca vseh Slovencev
divigni, Bog, v višine!
V živi veri, trdnem upu
in v ljubezni svete Cerkve
naj nam žarno sonce sreče,
sad krščanskega življenja
spet zasine!

Slovenski narod si je izbral svojo pot

Zgodovinska spomenica, ki je zbrala okrog slovenskega narodnega programa vse slovenske ljudske predstavnike v neizprosno borbo proti komunizmu

Dne 23. t. m. ob 5 popoldne je delegacija zastopnikov slovenskega javnega življenja na slovesen način izročila prezidentu, generalu Leonu Rupniku, sledečo spomenico:

Slovenskemu narodu!

Lepa slovenska zemlja, na kateri živimo že 1400 let in ji s svojim znojem in delom vtiskamo svoj slovenski obraz, je danes vsa odeta v globoko žalost, žalost, ki jo je v svojih hudih posledicah prinesla vojska.

Kdo tira danes našo zemljo, naš narod v nesrečo, kdo pobija tisoče dragih rojakov, kdo požiga slovenske domove, kdo tepta vse naše narodne in verske vrednote, kdo uničuje našo čast, kdo nas tira na rob propada, da nam grozi dokončen pogin?

To dela največji in najnevarnejši sovražnik vseh krščanskih in kulturnih narodov: komunizem, ki je pri nas z narodnimi gesli mnoge prevaral in si pod krinko osvobodilne fronte skuša uzurpirati oblast, da vzpostavi svojo nasilno diktaturo in da do konca dovrši svojo krvavo revolucijo, v kateri naj poštteni slovenski narod izgine, zgolj zaradi tega, ker hoče živeti v skladu s svojo tradicijo, v skladu z narodnimi vrednotami in da si ohrani življenje.

Komunizem je dokazal z dejanji, da ni nikakva politika in ne ideologija, ampak najbolj surov barbarizem, ustroj nereda, zgrožen zločinski sestav, uničevalec verskih, etičnih in moralnih vrednot, uničevalec osebnosti in narodne svobode, uničevalec življenja, poštenih in delavnih ljudi, kakor celih narodov.

Zato danes boj proti komunizmu ni politika, ampak osnovna človeška in narodna dolžnost, saj se tiče tako življenja vsakega posameznika, kakor življenja vseh narodov — še posebno malega slovenskega, nad katerim zločinski brez-narodni komunizem najbolj besni.

Vsi poštteni ljudje in vsi narodi se bore proti zločinskemu komunizmu. Tudi ogromna večina slovenskega naroda je to zlo in nesrečo sama spoznala in odklonila.

Pogorišča 200 slovenskih vasi kličejo vse še zaslepljene Slovence, da spregledajo! Nad desetstisoč požganih in porušeni slovenskih domov vpije po obnovi iz ruševin. Preko sto razdejanih šol, prav toliko prosvetnih in narodnih domov so strašna ob-sodba »kulturnega« prazadevanja komunizma. Nad 70 onečastjenih cerkva, od teh 16 požganih, so kričeči dokazi komunističnega brezboštva. Preko 15.000 grobov najboljših moči in žena, fantov in deklet in nedolžnih otročičev iz vseh stanov in skupin, kliče po pravični kazni. Poleg stotin pomorjenih izobražencev je tudi 29 narodno zavednih duhovnikov.

Tudi nesrečni talci so nemi, toda tem strašnejši tožniki proti nečloveškemu komunizmu. Blizu 10.000 slovenskih družin je raztepenih, izgnanih. Na tisoče ubogih sirot brez matere, brez očeta, so sad komunističnega nauka o družini! Koliko pa je še obupanih očetov, ki ne vedo ne za svoje žene,

ne za otroke, koliko objokanih mater, ki ne vedo za otroke in ki niti njihovih grobov ne bodo mogle najti. Na milijarde slovenskega premoženja je uničenega, Tisočem in tisočem delavcev je odvzet vsakdanji kruh. Žrtev za žrtvijo terja komunizem dan za dnem. In vse to v poldrugem letu komunističnega divjanja v majhni ljubljanski pokrajini med 320.000 Slovenci, ne vstevši žrtev v drugih krajih slovenske zemlje.

Čemu vse to?

Zadnji čas je, da se združimo vsi Slovenci brez izjeme v trdno celoto in iztrebimo komunizem iz svoje srede. Po božjih in človeških postavah smo dolžni na kakršen koli način sebe ohraniti! To nam narekuje ljubezen do naših družin in še v večji meri ljubezen do lastnega naroda!

Nihče ne more zahtevati, da se naj poštteni slovenski narod, ki hoče živeti v skladu s svojo tradicijo in braniti krščansko kulturo, da pobiti zato, da zavlada zločinski red in ustroj komunizma pri nas in v svetu. Nihče na svetu, ne posameznik ne kak narod, nima iz kakršnih koli razlogov pravice žrtvovati slovenskega naroda na žrtvenik komunizma.

Kdor komunistične zločince podpira, pa naj si bo posameznik ali narod in komunizmu omogoča razmah, kliče največje zlo nad ubogi slovenski narod, pa končno tudi nase in na ves svet!

Danes odloča slovenski narod sam o svojem obstoju. Ali bo ohranil svoje življenje v veliki družini evropskih narodov, ali pa bo izginil v morju krvave komunistične revolucije. Čut samoohranitve in koristi naroda, so v tej usodni uri naš zakon! Zato dvigamo spricho tolikšne stvarne in moralne škode na slovenski zemlji, spricho neizmerne žalosti toliko tisočev Slovencev,

protest

proti vsakemu, doma in kjer koli v svetu, proti posameznikom in narodom, ki podpirajo zločinski komunizem. Slovenski narod hoče namreč svobodno živeti v družbi evropskih narodov. Zato je bil po tolikih strašnih dejanjih protinarodnega komunizma prisiljen seči po samoohranbi, v katero bo še bolj povezal vse svoje sile, da zlomi komunistično zlo.

Slovenci! Slovenke! Zavedajmo se svojega stvarnega položaja, zavedajmo se, da le z iztrebljenjem komunizma moremo rešiti sebe in zadobiti tisto mesto v svetu, ki si ga želimo in zaslužimo. Zavedajmo pa se tudi, da bomo le z lojalnim izpričevanjem našega slovenstva, brez primesi vplivov nesrečne tuje propagande, mogli uspešno voditi boj zoper komunizem. In slovenski narod s hvaležnostjo sprejema vsako pomoč v tem boju, v katerem naj nihče ne stoji ob strani. Danes je taka ura, da je molk že sodelovanje s sovražnikom in greh nad narodom.

Slovenci! Slovenke! Podpirajmo slovensko oblast, ki se v tem usodnem času odločno bori proti komunizmu in združimo se v

tem pravičnem boju v enotno slovenska fronto. S tem bomo rešili narod in ga poveli v novo srečno bodočnost!

Ljubljana, dne 23. decembra 1943.

Dr. Milko Kos, rektor univerze. — Dr. Matija Slavič, prorektor univerze. — Dr. Janko Polec, dekan juridične fakultete. — Dr. Franc Sturm, dekan filozofske fakultete. — Dr. Franc Ks. Lukšman, dekan teološke fakultete. — Dr. Karel Lušički, dekan medicinske fakultete. — Dr. Henrik Steska, prodekan pravne fakultete. — Dr. Franq Ramovž, prodekan filozofske fakultete. — Dr. Alojz Odar, univerzitetni profesor in predsednik KTD. — Dr. Andrej Gosar, prodekan tehnične fakultete. — Dr. Franc Hribar, prodekan medicinske fakultete. — Dr. inž. Milan Vidmar, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti in dekan tehnične fakultete. — Krener Franc, podpolkovnik in poveljnik Slovenskega domobranstva. — Vizjak Milko, podpolkovnik S. D. — Peterlin Ernest, podpolkovnik S. D. — Janko Kregar, kapetan fregate. — Betetto Julij, rektor Glasbene akademije. — Dr. Fischinger Josip, pravosodni inšpektor. — Dr. Vladimir Golja, predsednik apelacije. — Adolf Hudnik, predsednik okrožnega sodišča. — Dr. Zirovnik Janko, predsednik odvetniške zbornice. — Dr. Zito Stanislav, odvetnik. — Marko Kranjc, bivši poslanec. — Pirkmajer dr. Otmar, bivši pomočnik bana. — Dr. Roš Fran, odvetnik. — Bitene Mirko, bivši poslanec, profesor. — Dr. Pušnik Josip, odvetnik. — Dr. Bajič Stojan, univerzitetni prof. — Dr. Ivo Česnik, bivši poslanec. — Ivan Theurich, bivši poslanec. — Msgr. Matija Škrbec, dekan. — Stare Miloš, bivši poslanec. — Spindler Jože, bivši poslanec. — Karel Skuli, bivši poslanec. — Masič Pavel, bivši poslanec. — Veble Dežmetrij, bivši poslanec. — Dr. Golia Adolf, bivši poslanec. — Andrej Uršič, javni delavec. — Dr. Ernest Kalan, odvetnik. — Inž. Ladislav Bevc, bivši predsednik Zdrženja rezervnih oficirjev. — Ruda Jurček, glavni urednik »Slovenec«. — Mirko Javornik, glavni urednik »Slovenskega doma«. — Stanko Virant, direktor listov konzorcija »Jutra«. — Rudolf Ozim, glavni urednik »Slov. narod«. — Dr. Kuhar Andrej, predsednik notarske zbornice. — Inž. Kavčič Rudolf, generalni direktor Železniške direkcije. — Dr. Bajec Oton, predsednik zdravniške zbornice. — Inž. Milko Pirkmajer, predsednik inženirske zbornice. — Dr. Ivan Slokar, predsednik Pokrajinske zveze delodajalcev. — Dr. Alujevič Branko, predsednik Pokr. delavske zveze. — Pevec Ignacij, predsednik Zdrženja kmetovalcev. — Franc Heinrichar, predsednik Zdrženja industrijev in obrtnikov. — Zvonimir Lukič, predsednik Zdrženja trgovcev. — Hrovat Jakob, predsednik Sind. kemične industrije. — Bonač Fran, predsednik Sind. papirne in kartonažne industrije. — Ing. Bartl Ivan, predsednik Sind. električne ind. — Ing. in vodovod. — Hrovatin Maks, predsednik Sind. hišnih posestnikov. — Premrov Vladimir, predsednik Sind. lesne industrije. — Kalin Savel, predsednik Sind. usnjarske industrije. — Hribar Peter, predsednik Sind. oblačilne industrije. — Jakil Venč, predsednik Sind. rudarske industrije. — Zupan Miroslav, predsednik Sind. stavbne industrije. — Dr. Lunaček Aleksander, predsednik Sind. gradbenega materiala. — Ing. Sodja Jože, predsednik Sind. založniške industrije. — Lampe Vilko, predsednik Sind. z manufakturnim blagom. — Agnola Anton, predsednik Sind. s steklom in porcelanom. — Verovšek Jože, predsednik Sind. z železino. — Krek Janko, predsednik Sind. trgovskih zastopnikov. — Pogačnik Fran, predsednik Sind. z živili na delo. — Kanc Anton, predsednik Sind. drogeristov. — Pavlin Franc, predsednik Sind. z galanterijskim blagom. — Šušteršič Peter, predsednik Sind. s šolskimi potrebščinami. — Pielick Ivan, predsednik Sind. s sadjem in zelenjavo. — Klanjšek Josip, predsednik Sind. z usnjem in kožami. — Barbič Marin, predsednik Sindikata z vinom. — Marinko Jože, predsednik Sind. z mešanim blagom. — Bizjak Ivan, predsednik Sind. s kurivom. — Jazbec Janko, načelnik skupine zlatarjev in urarjev. — Puc Danilo, načelnik skupine tapetnikov in dekoraterjev. — Dežman Josip, načelnik skupine grafikov. — Grom Jože

NOVI GROBOVI

† Župnik Jožef Ambrožič

Iz Ribnice je prispela vest, da je tamkaj dne 5. decembra po hudi in dolgi bolezni umrl g. Jožef Ambrožič, bivši župnik v Bohinjski Bistrici. Imenovan se je rodil v Ribnici dne 24. jan. 1890. V mašnika je bil posvečen dne 8. jun. 1917. Služboval je kot kaplan v Polhovem gradu, Prečni, na Bledu in v Bohinjski Bistrici, kjer je l. 1930 postal župnik in tam pastiriral do začetka vojske. Sedaj je živel na svojem domu v Ribnici. Blagi pokojnik je zadnje čase veliko trpel. Skoraj ves organizem mu je odpovedal, nazadnje je še oslepel. Vse bolečine je prenašal vdano v voljo božjo. Pokopan je bil dne 7. decembra v Ribnici. Naj v miru počiva!

Te dni so umrli v Trstu: 69 letna Marija Humar, 54 letni Jakob Tavčar, 67 letna Ivanka Curk, 68 letni Emil Grünfeld, 73 letni Jurij Gac, 38 letna Marija Grubešič, 67 letna Ivanka Svab-Cok, 46 letni Stanko Škarjavec in 75 letna Helena Lorenc. — V Senčurju so pokopali Ivano Burgar, posestnico na Visokem. — V Ljubljani so zapustili ta svet: 66 letni Janez Hren, 60 letni poštni kontrolor v pokopju Rupert Trušč, akademik, sin znane slovenske družine in Gorici Anton Abuja, operni pevec Robert Primožič, železniški uradnik Stanko Camernik, vdova po državnem uradniku Marija Cenar roj. Tičar, 20 letni Jenko Viktor ter posestnik in veletrgovca Karl Prelog. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

V Grabčah pri Gorjah je umrl najstarejši občan posestnik Janez Justin, dolgoletni gozdni upravitelj Sveglavov gozdov. — Na Bledu so pokopali Pavlo Samassa roj. Parens. — V Trstu so zadnji čas umrli sledeči stari Tržčani: 90 letna Marija Fonda, 74 letni Ivan Zupan, 84 letni Lovrenc Gregorič, 80 letna Marija Skok vdova Tomič, 94 letna Karla Polanc, 60 letna Analiha Martelane, 64 letna Ana Ferluga in 53 letni Ludvik Valentinič. — V Kostanjevici je odšel v večnost javni notar dr. Vilko Maurer. — V Kranju sta umrli Marija in Marija Podrekar. — V Kočevju je umrl junaške smrti okrajni šolski nadzornik Alojzij Peterlin. — V Dolenji Prekopi pri Kostanjevici je odšel v večnost posestnik in gostilničar Anton Kirn. — Na vzhodnem bojišču je padel 19 letni Jakob Sodja s Koprivnika na Gorenjskem. — V Ljubljani so odšli v večnost: profesor v p. Julij Kerk, oče vseučiliške profesorja Ivan Gosar, Ivana Košič roj. Hafner, učitelj v p. Petrič Franc, Brenko Martin, Marija Zwölf roj. Tomažič, uradnik »Prevodac« inž. Jožef Seljak, davčni upravitelj v p. Kušar Ivan in Marija Resman. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

d Imenovanje v škofjski konzorcij. Za pravnega konzistorijalnega svetnika je bil imenovan prelat dr. Alojzij Odar, profesor na teološki fakulteti v Ljubljani.

d Prof. dr. Jože Turk — prelat. Za papeževga hišnega prelata je bil imenovan dr. Jože Turk, profesor na teološki fakulteti v Ljubljani.

d Imenovani so bili za župnijske upravitelje: Franc Fortuna, kaplan v Trebnjem, za to župnijo; Janez Križaj, kaplan v St. Jerneju, za župnijo Poljane pri Toplicah; Anton Pogorelec, kaplan v Fari na Kolpi, za župnijo Kočevska Reka; novomašnik Janez Ostrošič za župnijo Sinji vrh; Leon Nuschej, duhovnik krške škofije za župnijo Planina pri Črnomlju; in p. Mirko Godina, O. M. Conv. za župnijo Spodnji log pri Kočevju.

d Nove odredbe pristojnih oblasti se priobčilo dnevno časopisje pod sledečimi naslovi: Odredba o začasnem ureditvi plač v zasebnem gospodarstvu, Naredba o spremembi naredbe glede ustanovitve vseučiliške pomoči, Zapiamba imovine komunistov, Čiščenje v advokatski zbornici.

d Spet se opaža naval tujcev in gostov v postojanske jame. Med drugimi prihajajo vsak dan večje in manjše množice nemških fašistov in vojakov, ki ne morejo prehaliti prirodnih krasot in lepote naše svetovno znane podzemeljske jame. Ob nedeljah je ogled jame od pol 10 do pol 17. Vendar je naval obiskovalcev tako narasel, da morajo snovati urejati nove skupine.

d 6101 lire so darovali za Zimsko pomoč uslužbenec poštne urave v Ljubljani.

d Nekaj idrijskih. Iz Idrije nam pišejo: V novembru smo pokopali dva ugledna domačina, namreč g. Poldeta Troha, upokojenega rudniškega paznika, in g. Flandra Lojzeta, rudniškega

uradnika. Oba sta v boljših časih pridno sodelovala pri slovenskih katoliških društvih. Naj počivata v miru! — Dobili smo novega župana v osebi g. dr. Hribernika, ki je že več let zdravnik v našem mestu. Z njim je po dolgem času zopet zasedel županski stolec Slovenec. — Zapustil nas je g. Hektor Carlet, katerega je nadškof imenoval za nadžupnika v Ogleju. Želimo, da bi za njim prišel duhovnik, ki bi bil vreden naslednik rajnega msgr. M. Arka.

d Za novega dramaturga dramskega gledališča v Ljubljani je pokrajinski prezident imenoval profesorja Janka Modra.

d Razne nesreče in poškodbe. Jeras Borut, 15-letni dijak, je šel iz mesta na sprehod v ljubljansko okolico. Na nekem travniku je naletel na granato, ki jo je brenil z nogo. Eksplozirala je. Drobci granate so ga hudo poškodovali. — V Ljubljani stanujoča žena uradnika drž. železnice Angela Lengerjeva je bila po nesreči obstreljena. — Krojačeva hčerka, 13-letna Marija Rotarjeva v Ljubljani si je pri padcu zlomila desno nogo. — Delavka, 34-letna Marija Foršnarjeva ravnotam je padla z lestve in si zlomila desno nogo. — Močno po obrazu se je opeknel z vrelo juho sin zasebnice, 7-letni Aleksander Huš, stanujoč na Dobravi pri Ljubljani. — V Ljubljani stanujoča 14-letna dijakinja Silva Gašperlinova je doma padla in si zlomila desno nogo. — Na Tržaški cesti je bil povožen zasebnik Ivan Pleško. — Posestnikova hčerka, 16-letna Metka Pancetova, je v lški vasi padla po stopnicah in se hudo poškodovala. — V Ložu se je opeknel deček Jože Frank z vrelo vodo.

d Okrog nezgod. Pri padcu si je zlomil levico 12-letni delavec sin Ernest Novak. — Pred kavarno Evropa je padla s tramvaja 36-letna kuharica Františka Bajčeva. Dobila je poškodbe po životu. — V Seneberju, občina D. M. v Polju, je nekdo sunil z nožem v levo stegno 30-letnega delavca Ivana Musarja. — Uradnikova hčerka, 23-letna Breda Vrhovčeva, stanujoča v Krakovski ulici št. 27, si je pri padcu zvinila desno nogo. — Pri livariju Mostarju na Galjevici zaposleni livarski pomočnik Vekoslav Križman, star 20 let, se je močno urezal v desno roko. — V Gregorinovi ulici št. 12 stanujoča posestnica, 54-letna Ana Zavečeva je bila na vlaku poškodovana. Vagonska vrata so se tako zaloputnila, da so jo udarila po rokah in nogah. Z glavnega kolodvora je bila prepeljana v bolnišnico. — Pri padcu po stopnicah si je zlomila levo nogo 39-letna zasebnica Avgustina Klopčeva. — Sin učiteljice, 5-letni Marjan Juvanič si je zlomil levo roko.

d Kostanj marenj se dobi na trgu v Trstu v nadrobni prodaji po 12 lir za kilogram.

d Koruza za kuretno. Objavljeni je odlok goriske prefekture, s katerim se določa, da lahko vsak kmet obdrži 3 kg kuruze za vsako kokoš ali drugo perutnino.

Okrog sosedov

s Belgrajska policija je prišla na sled široko razpreženi komunistični organizaciji v Belgradu in je zaprla vse kolovodje. Ta ustanova se je imenovala »NOF« ter je imela v Belgradu sedem pododborov, katerih naloga je bila zbirati denarna sredstva za tolovaže v gozdovih.

s Plača v šiviljih. Da bi izboljšali oskrbo državnih uradnikov in nameščencev, so na Hrvatskem sklenili, da jih bodo delno izplačali v naravnih. Nekatere poskuse so že izvedli.

s Švica za zagrebške dojenčke. S posredovanjem mednarodnega Rdečega križa dobiva od 16. decembra 3000 dojenčkov in slabotnih otrok iz Zagreba vsak dan po pol litra mleka. Mleko so poslali iz Švice in ga pod vodstvom strokovnjakov predeljujejo in razdeljujejo. Delitev bi trajala sto dni.

s Komuniste tepejo povsod. Po vesteh iz Sarajeva je bilo v zadnjih dneh v Bosni ubitih 365 komunistov, med njimi 41 badoljevskih vojakov; 738 Italijanov, med njimi 6 oficirjev so pa ušli. Zaplenili so tudi velike količine vojnih potrebščin in 4 tanke. Pri Papuku v Slavoniji so pustili komunisti na bojišču kar 600 mrtvih. Nemške in hrvatske čete so se izkrcale na Pagu, največjem severnem dalmatinskem otoku.

s Branitelji Brčkega so dobili priznanje. V mesecu oktobru so komunisti z močnimi silami napadli Brčko s slavonske in bosenske strani. Posrečilo se jim je mesto obkoliti in ga odrezati od ostalega področja. Junaški posadki pa je uspelo odbiti vse komunistične napade in komuniste po štiridnevem boju pregnati. Zdaj je hrvatski vojni minister izrekel posadki Brčkega pohvalno priznanje.

10.

Benjamin je bil lep in postaven mladenič. Bil pa je zamišljene in nekoliko sanjave narave. Večkrat se je kar na lepm zamislil, sredi dela, ali pa kjer koli. Očeta nima. Kje je, ne ve. Mati mu je večkrat o njem pripovedovala. Da je bil on še v zibelki, ko je oče izginil tisto usodno jutro. Ni se vrnil. Škoda. Bogve, kje je ali še živi...

11.

Pa se je zgodilo, da je mati nenadno zbolela in — umrla.

Dala je še zadnji blagoslov Benjaminu in mirno zaspala. Benjaminu je skoraj od žalosti počilo srce; pa je premagal prvo žalost in pričel premisljati.

12.

Pojde! Ne bo doma. Po svetu za očetom se odpravi. Nikdar ga še ni videl in poznal. Morda še živi. In, če je še živ, ga gotovo najde. O tem je bil docela prepričan.

In lepega dne je vrgel Benjamin torbo čez rame in — odšel.

Da bi bilo srečno!

Sveti Trije kralji v zgodovinski cerkvi Gospe svete

Šip, šap, zdaj je tepežni dan

Božični krap — starodavni nemški običaj

Božični dan v srbski vojski

Ljubljanski pismonoše ob Novem letu

Slovenski trije kralji

Mrki božič v Sovjetiji

20

Robinzonove ZGODBE

kom je prišel na vrsto lonec. All right!

Na isti način sem si naredil skledice, skledice in krošnike. Izdelal sem zalogo posode, da bi mi je ne primanjkovalo, tudi če bi dobil goste. Nisem se izgubil zadnjega upanja.

Posoda, ki sem jo izdelal, pa je bila tudi izglajena in se je svetila. Pozneje sem dognal, da je bil ilovici, ki sem jo uporabljal, primešan pesek, ki se je ob veliki vročini v peči raztopil in ko se je strdil, je tvoril stekleno prevleko.

Imel sem torej posodo, pa naj je že bila lepa ali grda. Ne morem popisati, kako veliko je bilo moje veselje, ker sem zdaj imel lonce, v katerih bom lahko kuhaj. Prvi lonec se še ni popolnoma ohladil, ko sem ga že napolnil z vodo, del vanj kos kosega mesa in pristavil k ognju. Komaj je juha zavrela, sem napolnil skledico s prepečenecem in nalil vanjo vrelo juho. Kako je bila okusna! Koliko časa je nisem pokusil juhe! Zelo se mi je prilegla.

Pripovedoval sem že, kako sem naredil moko iz pšenice. Ta način bil zelo dober, če bi kamen, ki sem ga uporabljal, bil trd. Žal pa na celotnem otoku nisem našel trdega kamena. Ker je kamen, ki sem ga uporabljal, bil krhek, so se majhni kosci pomešali med moko, tako, da jih ni bilo mogoče ločiti. Lahko si predstavljate, kako prijetno je to bilo za uboge zobe.

Tedaj sem se spomnil na tolkač. Vzel sem velik kos trdega lesa. Izdolbel sem ga deloma s pomočjo ognja, deloma z nožem in naredil precej veliko in globoko posodo. Temejlito sem jo izglajal, nato pa sem naredil tolkač iz še trdega lesa, iz tistega, iz katerega sem delal lopate. Ves srečen sem bil, da mi je delo tako dobro uspelo.

A moje zahteve in potrebe so postajale vsak dan večje. V moki so ostale tudi luščine in kruh je bil precej oster. Kako naj odstranim otrobe? Moral bi imeti sito. A kje naj ga dobim, ali bolje, kako naj ga naredim? Zopet novo vprašanje. Dolgo sem premišljeval in končno našel pravo rešitev.

Posušil sem kože ubitih koz in naredil iz njih nekaj pergament, ki bi mi zelo prav prišel, ko mi zmanjka papir. Zdaj pa sem eno teh kož razpela na lesen obroč in začel delati z iglo prav goste luknjice. Treba je bilo mnogo potrpežljivosti, a končno sem le naredil sito!

Ko se mi je tudi to delo posrečilo, je moje zaupanje v lastne sposobnosti postalo brezmejno. Kakor hitro mi je kaka nova stvar prišla na misel, sem se že pogumno spravil na delo, čeprav se mi je zdla v začetku še tako neizvedljiva. Nočem trditi, da sem zaupal samo vase. Predvsem sem zaupal v Tistega, ki daje rast in pošilja dež in sonce. Zavedel pa sem se, da si moram tudi sam pomagati, ker Bog lenuhom gotovo ne pomaga. Kdor ob prvi težavi vrže puško v koruzo in postane malodušen, naj nikar ne pričakuje pomoči od zgoraj.

Spomnil sem se, da bi potreboval peč, in kmalu je peč že stala. Bilo je to precej preprosto, ker sem uporabil

za krušno peč tisto, ki sem jo zgradil za žganje glinaste posode. Zakuril sem jo in nato zakopal pod pepel in žerjavico majhne skledice, ki sem jih napolnil s testom. Na ta način sem si spekel izvrsten kruh.

Kmalu sem začel delati tudi pastete s kozjim mesom in piščki, ki so se mi zdele toliko bolj okusne, ker sem jih naredil sam. A nisem se zadovoljil samo s tem. Privoščil sem si celo slaščice. Večkrat sem jedel poglačo, namesto kruha. Lahko sem si privoščil zdaj marsikak priboljšek, ker sem medtem že spravil pšenico in riž. Obojega sem pridelal kar lepo količino. Skoraj bi bil pozabil povedati, da sem več mesecev že bil brez kruha. Čeprav sem zelo varčeval s prepečenecem, je vendar prišel dan, ko ga nisem imel več.

Hvala Bogu, zdaj sem bil dobro preskrbljen.

Mislil sem na to, da bi si pripravil žitnico, ker v bodoče košare ne bodo zadoščale več. Ko sem si torej zagotovil vsakdanji kruh, sem lahko natančno izračunal, koliko mernikov pšenice bom potreboval na leto. Omejil sem setev po potrebi. Seveda sem mislil tudi na to, da sem imel nekaj žita več, za primer slabe letine. Moder človek predvideva vse možnosti.

Zgradim si čola.

Moja domisljija, iznajdljivost in podjetnost so se sitno razvile.

Med letom sem šel na drugo stran otoka, odkoder se je v daljavi videla suha zemlja. Sedel sem na tla in upiral pogled v daljavo. Nobenega znaka življenja nisem opazil...

Ko sem že dolgo gledal v daljavo in razmišljal, sem si dejal: »Če gora ne pride k Mohamedu, zakaj bi Mohamed ne šel k gori?

Ko sem se vračal domov, sem neprestano ponavljal te besede, ki mi kar niso hotele iz spomina. Tako se mi je zbudila najprej želja in potem sklep, da bi si sam šel ogledat to zemljo. A kako? Plavati gotovo ne morem, tako daleč in tudi letati ne znam. Moral bi imeti čoln...

Spomnil sem se na ostanke ladje, ki je ležala na obali. Dejal sem si: »Če bi jo mogel obrniti...« Poskusil sem z vrmi in z drugim orodjem. Zaman. Moje moči temu delu niso bile kos. Treba bi bilo najmanj dvajset ljudi.

Ker mi ni uspelo to delo, s katerim sem se mučil nekaj mesecev, sem prenehal ves žalosten in malodušen.

Prav za prav je bila moja žalost popolnoma brez pomena. Če bi bil pomislil nekoliko bolje, bi moral priti do tega zaključka: Morda je bila tista zemlja prav tako neobljubljena in v tem primeru je bilo vendar bolje, da sem ostal doma tu, kjer sem imel vsaj nekaj udobnosti. Če pa je bila obljubena, kdo je prebival tam? Omikani ljudje gotovo ne, ker bi brez dvoma videl ladje ali druge znake. Torej so bili tam divjaki. Kateri? Slišal sem, da so tod bivali Karaibi, ljudjožrci. Gorje, če prideš tem v krepelj! Že ob sami misli, človeka strese groza. Toda takrat nisem niti malo pomislil na to. A tudi če bi ne bilo ljudjožrcov, so lahko bili tam levi, tigri, kače in podobna zverjad.

Ponavljam, da takrat nisem mislil na te možnosti. Bil sem kakor otrok, ki trmasto vztraja pri svoji zamisli in se ne zmeni za nobeno nevernost, kateri se izpostavlja. Če pa potem zaide zaradi svoje trme v nesrečo, mu pač lahko rečemo, da si je tega sam kriv.

Meni pa ste se vedno vračala v spomin gora in Mohamed. Hotel sem za vsako ceno priti do bližnje zemlje. Hotel sem... a kako?

Nenadoma mi je šinila v glavo sijajna misel: »Kaj, če bi si naredil čoln?«

Mislil sem na čoln, kakršnega imajo divjaki in ki mu pravimo dolbenica. Naredijo si ga iz debla, ki ga primerno izdolbejo in obtejejo. A kako naj ga naredim? To je bila nova uganika! Ah, kaj, sem si mislil, če si ga naredijo divjaki, ki nimajo primernega orodja, si ga bom znal narediti tudi jaz!

Toda divjaki delajo z združenimi močmi, jaz pa sem bil sam. Vendar pa sem imel v pomoč čas in potrpljenje. Na delo, torej!

Podrl sem velikansko cedro, kakršne morda Salomon ni nikdar videl na Libanonu. Koliko truda me je stalo to delo in koliko časa sem se mučil, si lahko mislite, če se spomnite na drevo, ki sem ga podrl, da bi si naredil polico v votlini. Ker pa je bila cedra še bolj mogočna, sem se moral še dalj časa truditi. Pomislite samo, da je ob vznožju merila v premeru več kot pet čevljev. Dvajset dni sem se moral pošteno potiti, preden se mi je posrečilo, da sem podrl tega orjaka.

Ko je drevo ležalo na tleh, sem mu najprej odsekaj veje. Za to je bilo treba dva tedna. Nato sem porabil tri mesece, da sem deblo izdolbel. Pri tem delu sem si pomagal z ognjem, kakor to delajo zamorci. Ker pa nisem uspel, sem prijel za dleto in sekuro.

Prijel sem za dleto in sekuro

Končno je čoln bil narejen in lahko trdim, da je bil kar lep. Nikar mi ne recite, da sem domisljal. Če bi primerjal svoj čoln s čolni divjakov, se je mojemu le poznalo, da ga je izdelal omikani človek.

Tedaj pa sem naletel na veliko oviro, na katero prej nisem si mislil. Izkušnja me je naučila, da mora človek vedno vse prej premisliti, preden se loti kakšnega dela.

Kako naj spravim čoln v morje? Ni bil zibelka, ki bi jo lahko dvignil na ramo. Morje je bilo precej daleč. Poskusil sem z drogi, valji in dobro voljo. Zaman, ker so bila tla peščena, nisem mogel z valji doseči ničesar. Tudi drogi so bili brez koristi in moja dobra volja je končno tudi pošla. Začel sem misliti na to, da bi skopal jarek in napeljal vanj vodo iz potočka, ki pa tudi ni bil preveč blizu. To pot pa sem začel najprej računati. Spoznal sem, da bi za tako delo potreboval najmanj dvajset let. To pa se mi je zdelo le predolgotrajno!

(Dalje prihodnjik.)

Znotraj sem oba lonca izglajil z roko

Zopet sem dolgo razmišljal in prišel do spoznanja, da je razlika bila v različnosti načina. Lonec sem grel le delno črepinja pa je bila v ognju popolnoma žgana. Še bolj sem se utrdil v tem prepričanju, ko sem se spomnil na žgalno peč, ki sem jo videl graditi, ko sem bil še otrok.

Torej na delo. Zgradil sem si nekako peč, jo dobro zakuril in dal vanjo majhen lonček. Postal je lep rdeč in ko sem ga preizkusil, sem bil z uspehom zelo zadovoljen. Za lonč-

Kmečki dom

Inž. Franjo Zupec

Izdelava betonskih zidakov, votlakov in strešnikov

Cementni ali boljše rečeno betonski izdelki najrazličnejših vrst so zadnje čase silno narasli in še se pojavljajo stalno novi. K množičnim izdelkom, ki pridejo za naše vrste v poštev, spadajo predvsem: zidaki, votlaki ali betonske klade (Blocksteine) — taka klada zavzame prostornino do 12 običajnih opek — in strešniki. Njih izdelavo bomo v naslednjih poglavjih natančneje obravnavali. Razen tega pa so še važni za domačo uporabo sledeči betonski izdelki: stropni zidaki ali klade, tramovi, cevi, plošče, stopnice, stebri, sohe itd.

Glede izrazoslovja pripominjam, da uporabljam besedo opeka samo za zidake in strešnike iz žgane gline in pravih zidna opeka in strešna opeka. Sicer pa uporabljam za tovrstne izdelke besedi zidak in strešnik, pa naj si bodo potem iz surove gline ali iz betona.

Betonski zidaki.

Izdelava betonskih zidakov ne zahteva nobenih dragih strojnih naprav. Potrebno je le, da imamo na razpolago oster in čist pesek — predvsem kremenov — in pa fin gramoz, ki ju mešamo s cementom. To mešanico potem zmočimo, ali boljše rečeno, ovlažimo s čisto vodo. Iz tako pripravljene mešanice prične močnejši oblikovati zidake. To oblikovanje vršimo običajno na posebni mizi, slično kot zidake iz ilovice, le da v tem primeru pripravljeno mešanico med polnjenjem v kalup še močno zbijamo oziroma tolčemo z lesenimi ali železnimi beti oziroma tolkači.

Cementni zidaki ne morejo v ceni vedno konkurirati z opeko. Zato je njih izdelava priporočljiva le, če je običajna opeka zaradi velikih prevoznih stroškov zelo draga in če se sploh težko dobi.

Kot surovine pridejo v poštev iste snovi kot za beton in sicer:

1. Cement ali kakšno drugo enakovredno vezilo (cementno apno, sivo in belo apno).
2. Pesek in sicer predvsem prodat in mleti pesek.
3. Betonski gramoz (drobec in prodec).
4. Dodatek žlindre, plovca-votliča (Bimsstein) in sličnih snovi.

Vezila.

Kot vezilo betonske snovi služi največ portland cement, ki ga v primeru, kjer ni zahtevana visoka nosilna trdnost, lahko mešamo z apnom v tako imenovano podaljšano cementno apno. Taka podaljšava pride posebno v poštev, kadar betonski mešanici dodajamo še primes žlindre. Za izdelavo posebnih zidakov iz plovca in žlindre lahko uporabljamo kot vezilo tudi samo apno. Nikakor pa to ne velja za običajne zidake, za katere lahko uporabljamo kvečjemu roman cement v razmerju 1:6 (cemen : gramozni pesek).

Trdnost zidakov iz podaljšane cementne gline apna ali iz roman cementa je precej manjša od trdnosti zidakov iz portland cementa. Vendar pa so prihranki občutni. Zato pride uporaba zgolj visokovrednih cementov le izjemoma v poštev, ker so za izdelavo zidakov, ki so namenjeni za gradnjo manjših stavb, običajno predragi. Vedeti je pa treba, da morajo zidaki s primesjo apna, kakor tudi zidaki iz roman cementa ležati delj časa vskladiščeni do uporabe kot zidaki iz portland cementa. Izdelki, ki vsebujejo namreč primes apna, se strjujejo počasneje, ali boljše rečeno, lepilno sredstvo veže počasneje, ker veže apno pod vplivom ogljikove kisline, ki se nahaja v zraku. Zato se najprej strdi površinska plast, zaradi česar se deloma zapro površinske pore in zrač-

na vlaga, ki je za vezavo apna neobhodno potrebna, ne more zadostno prodreti v notranjost zidakov, oziroma prodira zelo počasi. Jedro takega betonskega izdelka se zato le počasi strjuje in je razmeroma še mehko, ko ima površinska plast že končno trdoto. To se pravi, da relativna trdota ne odgovarja zahtevam za zazidavo. Če take zidake torej prekmalu zazidamo, se v notranjosti sploh ne strdijo popolnoma, ker je pristop zraka v njih jedro še bolj omejen zaradi strujne malte, ki ga tesno obdaja. Zato moramo gotove zidake pustiti ležati najmanj 10—12 tednov preden jih zazidamo.

Dodatki, s katerimi se lahko pospeši vezava in strjevanje betona, niso priporočljivi.

Pesek in gramoz.

Predvsem velja pravilo, da ne smemo uporabljati predebelega gramozu, pa tudi ne predebnega in enakozrnatega peska. Njuna mešanica naj bo čim bolj različne zrnatosti, da bo po možnosti tudi čim manj vmesnih praznih prostorov. Čim različnejšo zrnatost ima namreč betonska snov, tem bolj se zrca prilagaja drugo k drugemu in tem gostejša je mešanica.

Nadalje velja pravilo, da čim drobnejši pesek uporabljamo, tem več moramo dodati cementa, da ta zapolni vmesne pore med drobnimi zrci; to pa betonske izdelke zelo podražuje. Pri uporabi betonske snovi, ki ima različno zrnatost, prihranimo torej veliko cementa. Obenem dobimo hrapavo površino, ki sicer ne izgleda lepo, ima pa to prednost, da se dobro veže z malto, ali boljše rečeno, da se je malta bolje prime.

Mleti pesek in betonski drobec sta za trdnost izdelkov veliko bolj priporočljiva, kot pa naravni pesek in prodec. Seveda samo po sebi umevno je, da moramo mleti in drobiti le trd kamen. Zato ni vsak kamnolom vedno in brezpogojno v to svrhu uporabljen. Kamen skrilaste sestave izkazuje n. pr. zelo majhno trdnost. Za napravo mletega peska in drobca rabimo drobilce, ki pa se izplača le pri večjih napravah.

Če uporabljamo pesek in gramoz iz gramoznih jam, oz. iz rek in potokov, ga moramo pred uporabo presejati, če je onesnažen s koreninami in drugimi primesmi in pa izprati, če je blaten. Tudi naravni pesek in gramoz ni vsak uporaben za naše vrste. Malo priporočljiv je n. pr. okrogli in enakozrnat apnenec prodec, ki ne vsebuje peska. Sploh neuporaben pa je debel material, ki ne vsebuje pravilne primesi drobnega in srednjezrnatega peska. V vsakem primeru je dobro, če naš razpoložljivi material preizkusimo in napravimo najprej samo nekaj poskusnih zidakov.

Da si bo vsak čitatelj na jasnem glede raznovrstnosti posamezne vrste materiala, sledi pregledna tabela, sestavljena z ozirom na njegovo zrnatost in način pridobivanja.

Naravno pridobljen gramoz:

Premier zrnc v mm	Naziv snovi
Od 0,01—0,06	prah
„ 0,06—0,25	moka
Od 0,25—0,6	drobni pesek
„ 0,6—1,5	srednji pesek
„ 1,5—3,0	debel pesek
Od 3,0—15	drobiž (betonski prodec)
„ 15—30	prodec
Od 30 naprej	prod

Umetno pridobljen gramoz:

Premier zrnc v mm	Naziv snovi
Od 0—0,6	prah
„ 0,6—0,25	moka

Iz življenja za življenje

Učitelj

V naši šoli je stanoval učitelj z rodino. Ko so se v odmorih valili šolarji mimo njegovih vrat jih je bilo vedno med njimi, ki so razbijali po njih ali pa suvali svoje tovariše, da je grozno bobnelo in ropotalo. Kako veselje je bilo med paglavci, če je potem učitelj ves divji planil iz stanovanja in zaman iskal krivcev, ki so se seveda pravi čas pomešali med tovariše! Na mah pa je to grdo nagajanje prenehalo, ne da bi bil učitelj koga odkril ali kaznoval. Vprašal sem kolovodjo, so ga li morda vendar zalotili? »Ah, ne; a jaz sem nekaj odkril.« »Kaj pa je bilo?« sem ga vprašal. »Ko je prišel zadnjič tako razjarjen iz stanovanja sem videl skozi odprta vrata njegovo ženo sloneti ob kloboju; in bila je tako strašno žalostna, a otroci okoli nje popolnoma zbegani. Vsi so morali nemočno gledati, kako dražimo in jezimo očeta. Takoj sem razumel, zakaj se tako silno srdi za nas: Še bolj kakor jeza, da ga dražimo, ga je togotila sramota, da uganjamo z njim tako grde šale spriču njegove žene in otrok. Pa sem rekel tovarišem: »Dečki, to je res podlo; sramotimo ga pred njegovo rodino. Pustimo to!«

Tako je govoril načelnik tistih nepridiprav. Tega nikdar ne pozabim. Pogledal je bil za kulise — in to ga je izučilo. Čisto spremeni se le. Sploh mislim, da se večina nerodnosti in surovosti na svetu ne uganja zavoljo pokvarjenosti srca nego zato, ker storilec ali krivec ne vidi dovolj globoko. Nobena voditelja ali učitelja ne bi več jezili, ako bi bil v vsakem razredu vsaj en sposobnejši otrok, ki bi se zagledal v učiteljev dom in videl, kako ždi tam sam, in morda v skrbeh, ako ne celo v duševnem ali telesnem trpljenju. Tak tovariš bi potem pojasnil vsem drugim grobojijo početja in skoraj bi rekel, da je prav verjetno, da bi bilo za naprej vsakega sram.

Saj so učitelji, ki so razdraženi, in menda ne postopajo popolnoma prav in po predpisih; seveda zato niso priljubljeni. A poglejmo v njih dom. Morda imajo doma kakega nepridiprav otroka ali pa drugo nesrečo v rodini, ki upliva na njih. Često ni treba niti kam pogledati, pa že vidimo, kaj je krivo, da se slaboten človek ne obnaša popolnoma tako kakor bi se moral. Z ljudmi, ki niso zlobni, je pač treba potrpeti.

Premier zrnc v mm	Naziv snovi	betonski drobec
Od 0,2—0,60	drobni pesek	
„ 0,6—1,5	srednji „	betonski drobec
„ 1,5—3,0	debeli „	
Od 3,0—7,0	drobni zmlevec	betonski drobec
„ 7,0—10	srednji „	
„ 10—15	debeli „	
Od 15—20	drobni drobec	betonski drobec
„ 20—30	debeli „	
Od 30 naprej	tolčenec	

Razne dodatne snovi.

Kot dodatek lahko uporabljamo namesto gramozu tudi žlindro, če je dobra in poceni. S tem dodatkom zmanjšamo težo betona, a na škodo tudi njegovo trdnost in nepropustnost za vodo.

Kot pri vsakem betonu, lahko uporabljamo tudi v našem primeru dodatke za vodotesnejše, ki obravnavane izdelke celo izboljšajo. — Uporabljamo jih, kjer je potrebna velika gostota, kot n. pr. pri zidkih za vodnjake, podzidke itd. To nas pa ne sme spraviti v zmožda, da zaradi tega lahko mešanico poslabšamo s tem, da damo manjšo količino cementa. Tudi ne smemo uporabljati tega dodatka zato, ker pesek in gramoz nimata pravilnega razmerja zrnatosti. To se pravi, da imata preveč vmesne praznine, oziroma preveliko poroznost.

Dodatek barve pride v poštev le pri obložni opeki in strešnikih. Ne barvamo pa celotne mase, temveč samo drobno zrnat površinsko plast lica.

(Dolje prihodnjaj)

NAŠI VELIKI MOŽJE

Peter Kozler

Še enega znamenitega zemljepisca, pravnika in politika se moramo spomniti v našem pregledu, to je Peter Kozler. Rodil se je 1824 v Kočah pri Kočevski Reki. Ljudsko šolo je obiskoval pri Svetem Gregoriju, v Ljubljani je hodil v višjo ljudsko šolo ali normalko ter v gimnazijo, nato pa je odšel v Italijo in tamkaj v Padovi in Paviji študiral filozofijo in fiziko. Na Dunaju pa je napravil pravoslovje ter potem prakticiral pri kriminalnem in civilnem sodišču, opravil 1848 sodnijski izpit in vstopil pozneje v državno službo v različnih krajih po Sloveniji ter nazadnje postal notar v Sežani. Po očetovi smrti je prevzel njegovo trgovino na Dunaju, kupil 1866 Cekinov grad v Šiški, osnoval in vodil pivovarno, ki je bila največja na Slovenskem. Umrl je 1879 v Ljubljani kot pivovarnar.

Že pred letom 1848. je prišel Kozler v krog nadobudnih Slovencev. Tako je na Dunaju občasno s Miklošičem, Jenkom, Cigaletom, Dolencem in Hladnikom. V letu marčne revolucije na Dunaju je bil že odbornik dunajske Slovenije, z Globočnikom je določil barve slovenske trobojnice in z Miklošičem 1848 v Ljubljani zagovarjal slovenski program. Obenem pa je začel v naše liste pisati o važnih narodnih stvareh, tako na primer v Bleiweisovih Novicah o vpeljavi slovensčine v urade na Slovenskem, ter bil stalni dopisnik ljubljanske Cigaletove in Cegnarjeve Slovenije, kateri je poročal o delovanju Slovencev na Dunaju. Tamkaj je tudi v Domorodnih listih razpravljal o političnih in kulturnih vprašanjih, ki so takrat zanimala Slovence, zlasti o zedinjeni Sloveniji.

Več kot politik pa pomeni Peter Kozler kot zemljepisec. Bil je prvi med nami, ki je svoja zemljepisna obravnavanja opiral na obširno

statistično gradivo, ki ga je neutrudno zbiral vsa leta. K temu delu ga je pritegnil Vertovec in že 1848 je imel Kozler v načrtu mali slovenski zemljevid Slovenije, statistično delo o Slovincih, in je za nabiranje nadaljnjih podatkov pridobil preroditelje, kakor Maršca, Einspielerja, Matijo Majarja Ziljskega in še druge. Toda načrta se ni takoj izvedel, marveč je najprej pisal članke in razprave o Slovincih v Italiji, o združitvi krajev in škofij na Slovenskem itd. Pisal je o Slovincih na Ogrskem, v Trstu in drugod z naslovom Potovanje po okrajnih slovenskega naroda v Koledarčku slovenskem iz leta 1853. Izdal je tudi brošuro z naslovom Kratek slovenski zemljepis in pregled politične in pravosodne razdelitve ilirskega kraljevstva in štajerskega vojvodstva s pridanim slovenskim in nemškim imenikom. (Dunaj 1854.)

Že 1849 je bil zemljevid Petra Kozlerja narejen, toda najrazličnejše težave so njegov izid preprečevale tja do 1861. Šele tega leta je ta zemljevid slovenskega ozemlja izšel, drugič 1864, tretjič 1871. Imel je veliko znanstveno in

kulturno politično pomembnost, naslov mu je bil: Zemljevid slovenske dežele in pokrajin. Pisatelj mu je sestavil tudi Imenik mest, trgov in krajev, zapopadenih v zemljevidu slovenske dežele. V znamenje priznanja ga je rusko zemljepisno društvo leta 1866. imenovalo za dopisnega člana.

Kozler pa je deloval tudi kot organizator in društvenik. Tako je bil več let odbornik Slovenske matice, nekaj let tudi njen podpredsednik. Temu kulturnemu in znanstvenemu društvu je daroval Kozler 707 izvodov svojega zemljevida slovenskih dežel ter 470 krajevnih imenikov, poleg tega pa še več zabojev knjig, rokopisov, plošč in zbirko nemških in slovenskih tiskov iz leta 1848.

Kot gospodarstvenik se je tudi marljivo udeleževal v slovenskem javnem življenju, kajti kot lastnik pivovarne je bil tudi med ustanovitelji Trboveljske premogokopne družbe, Kranjske stavbne družbe, upravnik svetnik in podpredsednik Kranjske banke in član konzorcija za zidanje gorenske železnice, član, odbornik in podpredsednik Kmetijske družbe itd.

V kranjskem deželnem zboru je zastopal okraje Kočevje, Ribnica in Velike Lašče, bil namestnik deželnega glavarja, član odseka za prisilno delavnico, zemljokazijskega odseka, ud komisije za uravnavo zemljiškega davka itd.

Tako je Kozlerjevo politično, pravniško in znanstveno zemljepišno delovanje v drugi polovici prejšnjega stoletja tako pomembno in tehtno, da ga lahko štejejo med odlične pospeševalce slovenskega kulturnega dela in gospodarskega dviga naše zemlje.

Križem sveta

»Božji volek«

Pikapolonica je dobila svoje ljudsko ime »božji volek« že leta 1013. Takrat so obtožili nekoga delavca umora in ga obsodili na smrt. — Krivnik bi mu moral odsekati glavo na javnem trgu pred množico gledalcev, med katerimi je bil tudi kralj. Ko so že stali na morišču, se je obsojenec sklonil in krivnik je videl, kako je previdno pobral s tal pikapolonico in jo položil v stran, kjer ni bilo nevarnosti, da jo poteptajo. Krivnik se je obrnil do sodnikov in dejal, da je šlovek, ki se boji poteptati majhno živalico, nesposoben, da bi moril. Kralj je obsojenca pomilostil, ljudje pa, ki so bili prepričani, da je poslal živalco sam Bog, da bi izpričal delavčevu nedolžnost, so pikapolonici dali ime »božji volek«.

Naravno čudo

Predori spadajo med najtežje naloge, ki se jih loteva tehnika. Ne zahtevajo samo mnogo miselnega dela in časa, temveč tudi kupe denarja in dela je pri tem nadvse nevarno, kakor dokazujejo množične žrtve. Norveška pa se ponaša z naravnim čudom, ki je ljudem vse takšne skrbi in napore prihranilo. Na severu te dežele leži v bližini tečajnega kroga otok Torgö, na katerem se dviga 260 metrov visok hrib Torgatten. Skozi ta hrib gre velik predor. Dolg je 173 metrov in širok 12 do 25 metrov. Vhod je na eni strani visok 25, na drugi pa celo 75 metrov. Nobena šloveška roka ni gradila tega predora, temveč ustvarila ga je narava pred mnogimi stoletji. Bržkone so potresi in premiki v notranjosti hriba izdelali to naravno čudo.

Švica uvaža lastne šolske knjige

Švica je doslej uvažala učne knjige za višje razrede svojih šol večinoma iz Nemčije, Francije in Italije. Vojne razmere pa so švicarsko vladu prisilile, da je opustila naročanje knjig iz tujine ter začela sama tiskati šolske knjige za svoje območje.

Nekaj o svinčniku

L. 1790. se je davčnemu iztirjevalcu Josefu Hardtmuthu na Dunaju posrečilo doseči zmes grafit, ki omogoča pisanje. Dollej so prodajali v Evropi samo angleške svinčnike trdke Cumberland-Graphit. Hardtmuth je s svojim izumom imel srečo, kajak ko je umrl, je njegova tovarna za svinčnike zaposlovala že 180 delavcev. Hardtmuthovi trije sinovi so podjetje prenesti v Budjeovice, kjer so tovarno razvili v eno največjih v Evropi.

Lahkomiselne planince bodo kaznovali

Ker se je zaradi neizkušenih turistov zgodilo že mnogo nesreč, se bodo morali nepremišljeni planinci zagovarjati pred pristojno oblastjo. Nedavno sta šla dva turista v planine v najbolj pomakljivi opravi; ne le sebe, temveč tudi reševalce sta spravila v veliko nevarnost. Zagovarjati se bosta morala pred sodiščem.

»Šminkanje«

postaja pri nas vedno splošnejše. Ko bi vedelo žensko, kako silno grde postanejo one, zlasti v starejših letih, bi gotovo opustile to, za tujine prineseno modo. Poleg tega je to slepotičenec tudi za kožo nezdravo. Naravna lepota ne potrebuje nikakih pripomočkov.

Zlata jama

Skupina rudarjev je odkrila v Venezueli v bolivarski pokrajini veliko zlato jamo. Na delu je zdaj primeroma le malo delavcev, ki pa vendar spravijo dnevno na dan 20.000 bolivarjev zlata. Nad 2000 ljudi je že prihitelo k jami, da bi bili na ta ali oni način deležni velikega zaklada. — Ljudstva se je polastila prava zlata mrzlica.

Mleko in sir iz soje

Bolgarski kemiki so preiskovali sestavine mleka in sira iz soja-fizola ter ugotovili, da je hranilna vrednost mleka iz soje enakovredna kravjemu mleku. Iz 1 kg soje se dobi okoli 6 do 7 litrov mleka, ki ima 5–10% maščob, beljakovin pa 35–45%. Manjka le mlečni sladkor, ki ga vsebuje naravno mleko. Sedaj delajo v Sofiji poskuse za masovno izdelavo mleka iz soje.

Brambovci v naših krajih

Leta 1842. so znižali vojaško službo pri nas, ki je bila dotlej še vedno dosmrtna, na 14 let. — Avstrijski nadvojvoda Ivan je začel med francosko zasedbo ustanovljati domobranstvo. Vsi moški med 18. in 45. letom, ki niso služili v vojski, naj bi se uvrstili med domobrane. Vadili naj bi se v orožju ob nedeljah in praznikih. Z razglasi in pesmicami so navdževali ljudstvo za obrambo domovine in po nemških zgledih je tudi naš Vodnik pisal in prevajal pesmi slovenskim brambovcem (»Pesmi za brambovce«, 1869). Vendar se upl. glede na domobranstvo takrat niso izpolnili. Nabralo se je sicer precej mladeničev, a vendar ne toliko, kolikor so jih organizatorji pričevali. Brambovci so dobivali staro, deloma neuporabno orožje in so bili premalo izveščani, da bi se mogli uspešno meriti s francoskim vojaštvom.

PRAVNI NASVETI

Izplačevanje vlog pri Poštni hranilnici. Po odredbi šefa pokrajinske uprave bo Poštna hranilnica v Ljubljani pričela 3. januarja 1944 izplačevati pri svoji blagajni vsem vlagateljem hranilnih knjižic bivše jugoslovanske Poštne hranilnice, ki imajo svoje bivališče v ljubljanski pokrajini in ki so prijavili svoje vloge v letu 1941, mesečno največ 500 din oziroma 190 lir.

Prijavite izgubljene hranilne knjižice Poštne hranilnice. Poštna hranilnica v Ljubljani poziva vlagatelje, ki so na kakršen koli način zgubili svojo hranilno knjižico, da izgubo svoje hranilne knjižice osebno javijo najkasneje do konca decembra pri blagajni zavoda zaradi uredbe postopka na priznanje njihove terjatve pri Poštni hranilnici v Beogradu.

Važna naredba v korist revnih dolžnikov. Po dosedanjih postavah je mogel upnik, ki je imel kakšno terjatev v večini primerov tirati svojega dolžnika na boben, če mu ta ni mogel plačati. Zaradi vojnih razmer so mnogi ljudje prišli ob vse svoje premoženje, mnogi so pa izkoristili bedo drugih in si nakopali veliko bogastvo. Večkrat taki brezobzirni zahtevajo svojo »pravico« in to tudi pred sodiščem, čeprav njihov dolžnik ne more izpolniti svojih obveznosti. Zato je der Oberste Kommissar für die Operationszone Adriatisches Küstenland izdal odredbo, ki bo položaj bednih dolžnikov zelo olajšala in mnoge rešila popolnega propada. Po tej naredbi mora izvršilno sodišče na predlog dolžnika brez oziroma na veljavne zakonike predpise razveljaviti ali odložiti izvršilna dejanja vsake vrste (n. pr. rubežen, prodajo), če se ob upoštevanju vseh okolištin pokaže nadaljevanje izvršbe kot zdravemu razumu grobo nasprotujoča trdota. Sodišče bo torej imelo največjo možnost, da prepreči trdote postav, ki sicer dajejo upniku pisano pravico, katere izvršitev pa zaradi težkih dolžnikovih razmer ne odgovarja človeškemu zdravemu čutu in pravičnosti.

Za kratek čas

Modrost nad vse modrosti. A.: »Vi ste moder mož, povejte mi, kdo je srečnejši: tisti, ki ima sto tisoč lir ali tisti, ki ima sedem hčera?« — B.: »Seveda tisti, ki ima sedem hčera.« — A.: »Kako to?« — B.: »Tisti, ki ima sto tisoč lir, si jih želi vedno več, tisti, ki ima sedem hčera, jih ima pa kar zadosti.«

V strahu. Zenin, ki je stanoval nekaj postaj proč od neveste, je zamudil vlak na poročni dan. Ves prestrašen je brzojavil: »Ne se poročiti, dokler ne pridem.«

V hotelu. Tujec (zjutraj nejevoljen): »Poglejte, gospod, vso noč nisem zatisnil očesa, toliko je bilo stenje, ki sem jih moral ubiti.« — Hotelir: »Seveda, če ste jih hoteli pobijati.«

Naletel je. Zaljubljenec: »O, da bi bila, gospodična, tako dobra, da bi hotela postati sonce mojega življenja!« — Gospodična: »Gotovo! Kako srečna bi bila, če bi bili vi vedno vsaj dvajset milijonov milj proč od mene.«

Križanka št. 30

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10				11				
12					13			
14	15		16	17	18		19	
20		21			22	23		24
25				26				
27					28			
29	30		31	32	33		34	
35	36				37	38		39
40				41				
42					43			

Vodoravno: 1. zgubljen bitka, 6. plevel, 10. površinska mera, 11. polotok v Jadranu, 12. turško ime, 13. pristanišče ob Jadranu, 14. bula, 17. mavce, 20. reklamna tiskovina, 22. levi pritok Donave, 25. kraj v Vojvodini, 26. električni pol, 27. model, 28. pokrajina v Arabiji, 29. pripadnik izumrlega naroda, 32. druga košnja, 35. kraj pri Dobropoljah, 37. pripovednik, 40. trojanski junak, 41. čistilno orodje, 42. rokodelce, 43. del ozračja.

Navpično: 1. del cerkvenega leta, 2. oseba iz Gotovčeve opere (obratno), 3. plug, 4. turški naslov, 5. sodobna socialna akcija, 6. konica, 7. čebelj izdelek, 8. kraj na Francoskem, 9. očka, 15. božja čednost, 16. vrsta juhe, 18. zidarsko gradivo, 19. zemeljsko bogastvo, 20. del Hrvaške, 21. ključavničarsko orodje, 23. Sardenkova pesniška zbirka, 24. jezero v Abesiniji, 30. pijača, 31. vzrejanje, 33. del glave, 34. kmečko orodje, 35. stoletje, 36. slovenski književnik, 38. števnik, 39. del cerkve.

Rešitev križanke št. 29

Vodoravno: 1. Obisk, 6. Mura, 10. soda, 11. satan, 12. agava, 13. taca, 14. Sora, 16. vikar, 19. Tlake, 22. kosa, 24. Aida, 25. Rakek, 26. Storm, 27. osla, 28. sora, 30. estet, 33. Tamiš, 36. veda, 38. Omar, 39. Kotor, 40. Tenho, 41. lama.

Navpično: 1. osa, 2. Bogo, 3. Ida, 4. Sava, 5. Ksaver Meško, 6. Mati, 7. usta, 8. raka, 9. Ana, 14. etas, 15. Rado, 17. koka, 18. Raka, 20. lito, 21. kara, 22. kaos, 23. Sele, 28. stot, 29. rman, 31. leta, 32. tara, 34. Ema, 35. irih, 36. vol, 37. Dom.

Mačka v slovenskih pregovorih

Ako se mačka od juga umiva, kaže na južno vreme, ako od severa, pa na mrzlo.
Beseda besedo prinese, mačka pa miš.
Bežite miši, kjer so mačke v hiši.
Bo vrnil kakor mačka salo.
Bodi polna luna, ali mlaj, kjer se mačke trgajo, krega se nadejaj.
Če bi se zagledala noseča žena v mačko, bi bil otrok sladkosneden.
Če kdo le preveč hiti, češ da se mu mudi, pravijo: Počakaj, da se mačka obuje!
Če prav mačka spi, treba je lonce pokriti.
Če v svečanu mačka na soncu leži, v sušcu spet rada na peč pribeži.
Da iz rok (skopuh) go mačka miš.
Dal bi mački salo.
Dobra žena, čedna kuhinja in pridna mačka so posebno potrebne vsaki hiši.
Gladna mačka miši lovi.
Hiša na glas, a mačka lačna.
Hodi okoli dela kakor mačka okoli vrele kaše.

Ima polnega mačka.
Je na denar ko mačka na salo.
Je moker ko mačka.
Je neumen kakor mačka, ki stoji poleg vode, pa se s slino umiva.
Je pijan, ko mački botra pravi.
Je priljubljen ko mačka.
Je siten ko breja mačka.
Je za nič ko jesenska mačka.
Kadar mačka najbolj žmi, je treba lonce pokriti.

Kadar mačke doma ni, imajo miši ples (ali ženitnino).
Kadar se mačka umiva, bo prišel kdo v goste.

Kar mačka rodi, miši lovi.
Kdor ne hrani mačke, hrani miši.
Kjer mačka spi, lonce pokrij!
Kjer mačke ni v hiši, se dobro imajo miši.
Lačen ko mačka česna.
Lep — ko maček slep.
Maček je hud na svojem mestu.
Maček je mački najljubši.
Mačka je hinavka.
Mačka je snaga pri hiši.
Mačka pride pozimi: Drv ni, drv ni.
Mačka se umiva, bo drugo vreme.
Mačka spredaj liže, zadaj praska.
Mačka v rokavicah miši ne lovi.
Mačko po salo poslati.
Mačka gospodinja brihtja (učti, da na vse pazi).

Mačkine solze so lažnjive.
Ne kupuj mačke v vreči!
Ne maram prenašati kakor mačka mlade.
Ne postavljaj mačke k bohu za varuha!
Ni za nič ko jesenska mačka.
Niti mačka ne velja brez straha.
Od hvale je še mačka poginila.
Prenaša (ali skriva) kakor mačka mlade.
Ples imajo miši, kadar mačke ni v hiši.
Poredni otroci pa slaba mačka naredijo pridno gospodinja.

Požrten na čast kakor mačka na mast.
Pusti mačko na polico, kmalu bo pod polico.
Se brani kakor mačka v žakelj.
Se drži kakor bi mu mačka mlade pojedla.
Se igra z njim kakor mačka z mišem.
Se reži kakor pečen maček.
Sili kakor mačka k vreli kaši.
Skrbi moré človeka, mačka pa miši.
Sita mačka lovica, gladna mačka tatava.
Sta si kakor pes in mačka.
Stari maček se ne da goljufati.
Stradanja sem vaje kakor mačka peči.
Še mačka ne miga zastoj z repom.
Šla je mačka po salo, pa je vse skupaj ostalo.

Ta ima že shranjenega mačka.
Tak si (siten), kakor breja mačka.
Ti je mačka kvas pojedla?
Varuj se tistih mačk, ki spredaj ližejo, zadaj grizejo.
Zločest je ko maček.
Žena, ki nima rada mačke, tudi za moža ne mara.
Ženski jok, pa mačkine solze.

Mali oglasnik

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Brezove metle,

držaie za lopate, omela itd. dobite pri Gospodarski zvezi, Bleiweisova 29.

Jedilne buče

in za krmo dobite v Maistrovi ulici 10

Posodo

iz mehkega in trdega lesa za kisanje repe in za nasouitev mesa dobite pri Gospodarski zvezi, Bleiweisova 29.

OGLAŠUJ
v DOMOLJUBU

LJUDSKA

POSJOJILNICA V LJUBLJANI

zadruga z neomejenim jamstvom v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva cesta 6 nasproti hotela Union

Posojilnica je bila ustanovljena leta 1895.

sprejema hranilne vloge v vsaki višini in jih najugodnejše obrestuje, daje posojila na vknjižbo in proti poroštvu